

YUVAN'IN İSYANINA KADAR OSMANLI-BOĞDAN MÜNASEBETLERİ VE YUVAN İSYANI'NIN SEBEPLERİ OTTOMAN-MOLDOVIAN RELATIONS UNTIL THE YUVAN'S REBELLION AND THE REASONS OF THE REBELLION

Harun BARUTOĞLU*

Öz

Osmanlı Devleti Tuna'nın kuzeyindeki toprakları -Osmanlı hâkimiyetini kabul edene kadar- Eflak ve Boğdan dâhil olmak üzere darü'l harb olarak adlandırmaktaydı. Tuna'ya doğru genişleyen Osmanlılar ile Boğdan arasındaki ilk münasebetler XV. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı hâkimiyetini ve yıllık bir miktar haraç ödemeyi kabul eden Boğdan iç işlerinde serbest bırakılarak Osmanlı eyaleti haline getirilmemiştir. Çalışmada Boğdan'da Osmanlı hâkimiyetinin tesis edilme süreci ve Yuvan'ın isyanına kadar Osmanlı-Boğdan münasebetleri incelendi. Ayrıca Osmanlıların giderek artan beklentileri ve sıkı denetim politikaları Boğdan'da bir takım isyanlara sebep oldu. Bu tür isyanlara örnek olarak Yuvan'ın İsyanı'nın sebepleri arşiv kaynakları dikkate alınarak ortaya çıkarılmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Boğdan, Osmanlı-Boğdan Münasebetleri, Yuvan'ın İsyanı.

Abstract

The Ottoman State was calling the territories in the northern part of the Danube darü'l harb, including Wallachia and Moldavia until they accepted the Ottoman dominance. The first relations between Moldavia and Ottomans, expanding into the Danube, started in the second half of the 15th century. After the conquest of Istanbul, Moldavia, which accepted the Ottoman dominance and pay a certain amount of annual tribute, was released into internal affairs and was not turned into an Ottoman state. In the study, the process of establishing Ottoman domination in Moldavia and Ottoman-Moldavia relations until the Yuvan's rebellion were examined. In addition, the increasing economic expectations and tight control policies of the Ottomans caused some rebellions in Moldavia. As an example of such rebellions, the reasons of Yuvan's rebellion was tried to be revealed by considering the archive resources.

Keywords: Ottoman State, Moldavia, Ottoman-Moldavia relations, Yuvan's Rebellion.

1. GİRİŞ

Boğdan, Doğu Karpatlar ile Prut Nehri'nin arasında kalan Moldavya bölgesine Osmanlılar döneminde verilen addır. Osmanlılar'ın Moldova'ya verdikleri bu ad ilk bağımsız devleti kuran voyvoda Boğdan'ın isminden gelmektedir.¹ Osmanlılar XV. ve XVI. yüzyıllarda Tuna'nın kuzeyindeki toprakları - Osmanlı hâkimiyetini kabul edene kadar- Eflak ve Boğdan dâhil olmak üzere darü'l harb yani savaş ülkesi olarak adlandırmaktaydı.² Bu doğrultuda Tuna'ya doğru genişleyen Osmanlılar coğrafi yakınlığı dolayısıyla ilk münasebetlerini Eflâk ile gerçekleştirmişlerdir. Boğdan ile ilk münasebetler XV. yüzyılın ilk yarısında başlamıştır. Boğdan Prensiği'nin kurulmasından Osmanlı hâkimiyetini kabulüne kadar geçen süre zarfında, ülkenin doğal sınırlarına ulaşarak, idaresinin teşkilatlanması ve güçlendirilmesine çalışan voyvodalar bir taraftan Macar ve Leh krallarının hâkimiyet iddiaları, diğer taraftan onlarla rekabet eden Altınordu Devleti'nin ortaya sürdüğü talepler karşısında bir denge politikası takip ederek ülkenin bağımsızlığını idame ettirmeye çalışmışlardır.³ Balkan yarımadasının Osmanlılar tarafından fethedilmesi ve Eflâk'ın Osmanlı hâkimiyetini kabul etmesiyle ülkesinin bağımsızlığını tehlike altında gören Boğdan voyvodası Osmanlılara karşı oluşturulan müdafaa birliğine katılmaya mecbur oldu. Lehistan kralı Wladislaw Jagello ve Macaristan kralı Sigismund de Luxemburg arasında akdedilen Lublin anlaşması (1412) ile Boğdan voyvodası I. Alexandru, Osmanlılar tarafından bir hücumu uğradıkları veya kendileri Osmanlılara karşı bir harekete giriştikleri takdirde bu iki devlete yardımda bulunmayı taahhüt etti.⁴ Aksi takdirde ülkesi bu devletler tarafından paylaşılacaktı.

* Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

¹ Abdülkadir Özcan (1994). "Boğdan", *DİA*, C. VI, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, s. 269.

² Viorel Panaite (1999). "Haraçgüzarların Statüleri: XV. ve XVII. Yüzyıllarda Eflak, Boğdan ve Transilvanyalılar Üzerine Bir Çalışma". *Osmanlı*, C. I, Ankara: Yeni Türkiye Yay., s. 373.

³ Aurel Decei (1961). *Boğdan. İA.*, C. II, İstanbul: MEB Yay., s. 698.

⁴ Mihail Guboğlu (1981, Eylül). "Osmanlılar ile Romen Ülkeleri Arasında İlk Devir İlişkileri (1368-1456) Hakkında Belirtmeler ve Doğrultmalar", *IX. Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. II, Ankara: TTK Basımevi, s. 829.

2. İlk Dönem Osmanlı-Boğdan Münasebetleri

Osmanlılar ile Boğdan arasındaki ilk temas Çelebi Mehmed zamanında olmuştur. 1420 yılında Eflak voyvodası Mihail'i mağlup eden ve Dobruca ile aşağı Tuna kalelerini ele geçiren Osmanlı kuvvetleri ilk defa Boğdan tarafına akın etti.⁵ Akkerman kuşatılsa da ele geçirilemedi. O sırada Boğdan voyvodalığında I. Alexandru (1400-1432) bulunuyordu.⁶ II. Murad döneminde de Osmanlı-Boğdan münasebetleri devam etmiş ve İstanbul'un fethinden sonra bu prenslik Osmanlı Devleti'ne tabi olmuştur.⁷ Fatih Sultan Mehmed 5 Ekim 1455 tarihli Slavca yazılmış bir mektupla Boğdan voyvodası Petru Aron'a Osmanlı hâkimiyetini kabul etmesini ve senelik 2000 Macar altını haracı ödemesini emrediyordu.⁸ Hiçbir taraftan yardım ve destek alamamaktan şikâyet eden Boğdan temsilcileri Vasliu'da bir araya gelerek Fatih'in isteklerini kabul etti.⁹ Bu kabule karşılık Boğdan iç işlerinde serbest bırakılıp bir Osmanlı eyaleti haline getirilmemiştir. Ayrıca Akkerman da dâhil olmak üzere, Boğdan tacirlerinin karadan ve denizden gelerek Osmanlı topraklarında ticaret yapmalarına izin verilmiştir.¹⁰ Tahsin Cemil, Boğdan'ın Kanuni devrine kadar Osmanlı Devleti'ne şeklen itaat ettiğini belirterek bu döneme kadar münasebetlerin itaat-hâkimiyet anlamından daha çok ittifak-himaye anlamında gerçekleştiğini ifade etmiştir.¹¹

2.2- Fatih Sultan Mehmed'in Boğdan Seferi

Fatih, 1457 senesinde yeni voyvoda olarak başa geçen Stefan cel Mare'ye vermiş olduğu ahidnamede, voyvodanın padişah ile dostluğu devam ettiği sürece kendisinin ve etrafındaki sancakbeylerinin, Boğdan topraklarına ve halkına zarar vermeyeceğini vaat ediyordu.¹² İlk senelerde ahitname güvencesiyle vergisini düzenli olarak ödeyen voyvoda Stefan bilhassa Osmanlıların karada ve denizde birçok cephede savaşmalarını fırsat bilerek bağımsızlığını elde etmeye çalıştı.¹³ Bunun üzerine Fatih, voyvodanın niyetini öğrenmek ve zayıflayan tabiiyet bağlarını kuvvetlendirmek adına Stefan'dan vergisini bizzat kendisinin İstanbul'a getirmesini istedi.¹⁴ Bu istek voyvoda tarafından reddedildi. Ayrıca Kırım sahillerindeki Ceneviz sömürgelerinden olan Kefe'nin Osmanlılar tarafından ele geçirilmesiyle esir edilen 1500 Cenevizli İstanbul'a nakledilirken bunlardan 150 kişi buldukları gemiyi zapt ederek Boğdan'a sığınmıştı.¹⁵ Stefan çel Mare, Boğdan'a sığınan Ceneviz esirlerini Osmanlılara vermediği gibi Osmanlıların himayesinde bulunan Eflak üzerine yürüyerek voyvodayı memleketinden kaçırdı.¹⁶ Osmanlılar, Boğdan voyvodasından Eflak'da yaptığı tahribatlar dolayısıyla tazminat talep etti. Bu arada Lehistan'ın arabuluculuk teklifi Osmanlılar tarafından hoş karşılanmayıp reddedildi.¹⁷

⁵ Mustafa Cezar (2010). *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C. I, Ankara: TTK Yay., s. 542.

⁶ Yılmaz Öztuna (1991). *Devletler ve Hanedanlar, Avrupa Devletleri*, C. IV, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., s. 84.

⁷ Özcan, (1994). s. 269.

⁸ Mihail Guboglu (1969). "Fatih ve Sultan Selim'in Boğdan Voyvodalarına Yazdığı Slavca Mektuplar", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, no: 19, s. 33.

⁹ Viorel Panait (2002). "Osmanlı Hâkimiyetinin Tuna Nehrinin Kuzeyinde Yayılışı: XIV Ve XVI. Yüzyıllarda Eflak Ve Boğdan" (Çev. Numan Elibol). *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yay., s. 206.

¹⁰ Mustafa Ali Mehmet (2002, Eylül). "Kanuni Sultan Süleyman Zamanında Romen Ulusunun Birleştirilmesi ve Tarihi Sonuçları", *XIV. Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, (C. II-I. Kısım), Ankara: TTK Yay., s. 25-26.

¹¹ Cemil Tahsin (1981). "Rumen Osmanlı Münasebetlerine Dair Bazı Mülahazalar", *VIII. Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. 2, Ankara: TTK Basımevi, s. 1507.

¹² Mustafa Ali Mehmet (1990). "Romanya'da Yayınlanan Belgeler Külliyyatında Osmanlı Tarihine Ve Türk-Romen Münasebetlerine Dair Malumat Hakkında Bazı Mülahazalar", *XI. Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C.III, Ankara: TTK Basımevi, s. 960.

¹³ Osmanlılar bu dönemde kara cephesinde Arnavutlar ve Macarlar, deniz cephesinde ise Venedik, Napoli ve Papalık ile mücadele halindeydi. Daha detaylı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1983). *Osmanlı Tarihi*, C. II, Ankara: TTK Yay., s.78.

¹⁴ Mehmed Neşri, Fatih'in isteğini şöyle anlatır: "Andan Kara Boğdan Tekuruna dahi adam gönderip, eyitti: "Bu yıl haracını kapuma sen kendin getir.... Ta kim biz dahi senin dostluğuna itimad edevüz" dedi." Daha detaylı bilgi için bkz. Mehmed Neşri. (1995). *Kitab-ı Cihan-Nüma, Neşri Tarihi*, C. II, 3. Baskı (Yayınana Haz. Faik Reşit Unat ve Mehmed A. Köymen), Ankara: TTK Basımevi, s. 829.

¹⁵ T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (2006). *Tarihte Türk-Rumen İlişkileri*, Ankara: Genelkurmay Ateşe ve Denetleme Daire Başkanlığı Yay., s. 39.

¹⁶ Mücteba İlgürel (1989). "Osmanlılar", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C. X, İstanbul: Çağ Yay., s. 230.

¹⁷ Yusuf Heper, tez çalışmasında Mihail Gubaoğlu'nun "Fatih'in Stefan Çel Mare Üzerine İki Boğdan Seferi (1474-1476)" adlı makalesini kaynak göstererek Boğdan voyvodasının Venedik başta olmak üzere Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan, Macar ve Leh kralları ile de temas kurduğunu iddia etmiştir. Mihail Gubaoğlu mezkûr makalesinde Uzun Hasan'ın bahse konu devletler ile temas halinde olduğunu ve bunların arasında Boğdan voyvodasının da bulunduğunu ifade etmek istemiştir. Nitekim Gubaoğlu bu bilginin kaynağı olarak Bekir Sıtkı Baykal'ın "Uzun Hasan'ın Osmanlılara Karşı Kati Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı-Akkoyunlu Harbi'nin Başlaması" adlı makalesini göstermiştir. Baykal'ın mezkûr makalesi incelendiğinde söz konusu devletlerle temas halinde olan ve Osmanlılara karşı bir ittifak zuhura getirmeye çalışan Uzun Hasan'dır. Yusuf Heper'in anlatımıyla Boğdan voyvodasının Venedik ile yoğun bir diplomatik temasta bulunarak Osmanlılara karşı bir ittifak oluşturmaya çalıştığı intibahu oluşmaktadır. Hâlbuki Venedikliler ile yoğun diplomatik temas halinde olan ve Osmanlılara karşı bir ittifak zuhura getirmeye çalışan Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'dır. Boğdan voyvodası bu ittifakın hazırlayıcı olmaktan ziyade yalnızca ittifakın bir halkasını oluşturması düşünülmektedir. Sonuç olarak tüm kaynaklar incelendiğinde Uzun Hasan'ın, Venedikliler, Macar ve Leh kralları, Boğdan voyvodası, Papalık ve Napoli

Yaşanan bu gelişmeler üzerine daha önce Arnavutluk üzerine gönderilen Hadım Süleyman Paşa bu cephede bir netice elde edilememesi üzerine askeriyle birlikte Boğdan'a sevk edildi. Eflak beyinin de Süleyman Paşa'ya yardım etmesi emredildi.¹⁸ Tuna'yı geçen Osmanlı kuvvetleri Boğdan topraklarına girdi. Arnavutluk'ta icra edilen faaliyetlere Boğdan'a kadar ki yol mesafesinin uzunluğu ve sıcaklarda eklenince Süleyman Paşa'nın askeri yorgun düştü ve çoğu hastalandı.¹⁹ Bu durumdan faydalanan Stefan ani bir baskınla Osmanlı kuvvetlerini yenilgiye uğrattı (1475). Papa bu zaferinden dolayı Boğdan voyvodasına "Athleta Christi - Hristos'un Pehlivanı" unvanını vermiştir.²⁰

Rumeli beylerbeyi Hadım Süleyman Paşa'nın mağlubiyet haberinin İstanbul'a ulaşmasıyla hazırlıklar başladı ve Fatih, 1476 senesinin baharında bizzat Boğdan seferine çıktı. Kırım'ın ileri gelenlerinden Eminek Bey'e de bir mektup gönderilerek savaşa katılması istendi.²¹ Ordu Varna civarlarına geldiğinde Leh elçileri aracılık yapmak istedi.²² Elçilik heyetinden ödenmeyen vergilerin ödenmesi, Cenevizli esirlerin ve Kili'nin teslimi istendi.²³ Bu teklifin Stefan tarafından reddedilmesiyle Eflak prensinin de aralarında bulunduğu ordu ilerledi, Tuna'yı geçti. Bu sırada Kırım'dan gelen Tatarlar Stefan tarafından mağlup edildi ve geri çekilmek zorunda bırakıldı.²⁴ Osmanlılarla meydan savaşına girmekten kaçınan voyvoda, ordunun geçecek olduğu yerleri yakıp yıkmaya politikası izleyerek Osmanlı kuvvetlerini zayıflatmak istemiştir.²⁵ Voyvodanın bu çabası İstanbul'dan zahire getiren gemiler vasıtasıyla boşa çıkarıldı. Boyarlar harbi kazanamamaları bile uğradıkları zararın daha az olacağını düşünerek Stefan voyvodayı dar bir sahaya çekilmeye ikna ettiler.²⁶ Ormanlık ver sarp bir mevkide olan Akdere'ye gelen voyvoda hendekler kazdırıp, hendeklerin önüne atları ve arabaları yerleştirmiş, bununla da yetinmeyerek en öne bol miktarda topçu yerleştirmişti.²⁷ Bunu haber alan Fatih Sultan Mehmed kuvvetleriyle birlikte bu tarafa yöneldi. Stefan, oluşturduğu müstahkem savunma hattının Osmanlı toplarıyla yıkılmasıyla ağır bir mağlubiyet olarak savaş alanından kaçtı (26 Temmuz 1476).²⁸ Muharebenin ardından beyliğin merkezi Suceva'ya girilmiş ancak kale ele geçirilememiştir. Fatih Sultan Mehmed yaklaşık iki ay Boğdan'da kaldı ve bu süre zarfında gaziler zengin doyumluklar elde etti.²⁹ Boğdanlıların etrafı tahrip etmesi sebebiyle Osmanlı ordusunda baş gösteren kıtlık, yeniçeriler arasında vebanın yayılması ve Macar Kralı'nın savaş hazırlıklarına başlaması Osmanlıları geri çekilmek zorunda bıraktı.³⁰ Batılı tarihçilerin büyük bir kısmı Fatih'in zaferinden yararlanmadığı konusunda hem fikirdir.³¹ Boğdan seferinin tek sonucu boyarların nüfuzunun kırılıp³², zayıflayan tabiiyet bağlarının kuvvetlendirilmesi olmuştur. Fatih'in geri dönmesinin ardından padişaha müracaat eden voyvoda şimdiye kadar vermekte olduğu üç bin altın yerine altı bin altın vereceğini ve Osmanlıların dostuna

kralı ile temas halinde olduğu anlaşılmaktadır. Boğdan voyvodası ise Fatih'e karşı girişeceği harekette oluşturulacak ittifakın içerisinde yer almaya çalışmakla birlikte Venedik ile yoğun temas kurduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Konu hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Yusuf Heper (2014). *1550-1580 Osmanlı Eflak-Boğdan İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, s. 21; Mihail Gubaoğlu (1984). "Fatih'in Stefan Çel Mare Üzerine İki Boğdan Seferi (1474-1476)", *Belleten*, C. XLVII, s. 144; Bekir Sıtkı Baykal (1957). "Uzun Hasan'ın Osmanlılara Karşı Kati Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı-Akkoyunlu Harbi'nin Başlaması", *Belleten*, C. XXI, S. 82, s. 269.

¹⁸ Selahaddin Tansel (1953). *Fatih Sultan Mehmed'in Siyasi ve Askeri Faaliyeti*, Ankara: TTK Basımevi, s. 224.

¹⁹ Hoca Sadeddin Efendi. (1992). *Tacü't-Tevarih*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), C. III, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., s. 154.

²⁰ İsmail Hami Danişmend (2011). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. I, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yay., s. 373.

²¹ Tansel, (1953). s. 225.

²² Halime Doğru (2006). "Balkanlarda Osmanlı Fetihleri (1453-1683)", Osman Karatay ve Bilgehan A. Gökdağ (Derleyen). *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Ankara: Karam Vadi Yay., s. 306.

²³ Uzunçarşılı, (1983), s. 79.

²⁴ Eminek Bey, Fatih'e yazdığı mektupta sultanın davetinin kendilerine ulaştığını, her ne kadar düşmanları olsa da bu daveti kabul ederek yola çıktıklarını, nice kâfir kalelerini aldıkları esnada düşmanın gelip evlerini garet ettikleri haberinin alınması üzerine ganimetleri bırakıp çekilmek üzereyken kâfirin (Stefan'ın) arkalarından gelerek onlarla muharebe yaptıklarını ve iki kardeşi dâhil birçok Tatarın zayı olduğunu anlatır. Daha detaylı bilgi için bkz. Fevzi Kurtoglu (1937, Temmuz). "İlk Kırım Hanlarının Mektupları". *Belleten*, C. I, S. 3-4, s. 342.

²⁵ J. Stanford Shaw (2008). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, (Çev. Mehmet Harmancı), C. II, 3. Basım, İstanbul: E Yay., s. 107.

²⁶ Mehmet Ali Ekrem (1993). *Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi ve Kronikler*, Ankara: TTK Yay., s. 7.

²⁷ Tursun Beğ. (1977). *Târîh-i Ebü'l-Fethi*, (Haz. Mertol Tulum), İstanbul: Baha Matbaası, s. 172.

²⁸ Oruç Beğ. (2008). *Tevarih-i Ali Osman*, (Haz. Necdet Öztürk), İstanbul: Çamlıca Basım Yay., s. 128.

²⁹ Aşıkpaşaoğlu Tarihi, (2012). (Haz. Nihal, Atsız), Ankara: Ötüken Neşriyat, s. 197.

³⁰ M. Alaaddin Yalçınkaya (2006). "Osmanlılar Döneminde Eflak Ve Boğdan (Memleketeyn)". Osman Karatay ve Bilgehan A. Gökdağ (Derleyen). *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Ankara: Karam Vadi Yay., 387.

³¹ Robert Mantran (2007). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi I, "Kuruluş ve Yükseliş Yılları"*, (Çev. Server Tanilli), 8. Baskı, İstanbul: Alkım, s. 119; Johann Wilhelm Zinkeisen (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Çev. Nilüfer Epceli), C. I, İstanbul: Yeditepe Yayınları, s. 275.

³² Nicolae Jorga (2005). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1451-1538)*, (Çev. Nilüfer Epceli), C. II, İstanbul: Yeditepe Yay., s. 161.

dost düşmanına düşman olacağını bildirdi.³³ Padişah tarafından affedilen Stefan eski itibarını kaybetmiş olmasına rağmen tahtına oturabildi.

2.3- II. Bayezid'in Boğdan Seferi

Fatih Sultan Mehmed'in Boğdan üzerine çıktığı seferde voyvodayı mağlup etmesine rağmen zaferinden yararlanamadığını yukarıda belirtmiştik. II. Bayezid döneminde tekrar ele alınan Boğdan hususu stratejik ve iktisadi amaçlarla birlikte sultanın içeride iktidarını sağlamlaştırdıktan sonra bir gaza başarısı sağlama isteğine de hizmet edecekti. II. Bayezid'in hedefinde olan Kili ve Akkırman'ın ele geçirilmesi, Karadeniz'deki Türk hâkimiyetinin tam olarak tesis edilmesinden başka Kırım topraklarının Osmanlı topraklarıyla birleştirilerek kuzeye doğru yapılacak seferlerin kolaylaştırılmasını sağlayacaktı.³⁴

Sefer kararının alınmasına götüren süreç padişah değişiminden dolayı Tuna uçbeylerinin uzakta, II. Bayezid'in karargâhında olmasından faydalanan Stefan'ın, Eflak'ı geçerek Tuna boylarına kadar ilerlemesi ve Osmanlı topraklarına zarar vermesiyle başlamıştı.³⁵ Bunun üzerine Mihaloğlu Ali Bey ve kardeşi İskender Bey akıncılar ile birlikte Boğdan'a gönderildi. Ardından Lehistan ve Macaristan ile anlaşılan II. Bayezid Balkan sınırlarından emin bir şekilde Boğdan seferine çıktı. 1484 baharında Edirne'ye doğru hareket eden sultan³⁶, donanma ile birlikte savaş araçları ve zahire yüklü gemileri Karadeniz yoluyla Tuna'ya sevk etti.³⁷ Ayrıca Kırım hanına ve Eflak voyvodasına orduya katılmaları için emirler gönderildi.

27 Haziran 1484'te Tuna geçilmeye başlandı.³⁸ Eflak voyvodasının da katılımıyla ilerlemeye devam eden Osmanlı kuvvetleri Tuna'nın Karadeniz ile birleştiği stratejik bir noktada bulunan ve oldukça muhkem bir kaleye sahip olan Kili'yi karadan ve denizden kuşattı.³⁹ Daha fazla dayanamayacağını anlayan Boğdanlılar Temmuz 1484'te kaleyi Osmanlı kuvvetlerine teslim etti.⁴⁰ Kili'nin ele geçirilmesinden sonra Tatar kuvvetlerin katılımıyla daha da güçlenen Osmanlı ordusu, kuzeye doğru ilerleyerek Baserabya'ya girdi ve Akkerman şehrini kuşattı.⁴¹ Şehir, şiddetli bir kuşatma ve on beş gün süren topçu ateşinin ardından⁴² Ağustos 1484 ele geçirildi. Böylece kuzey ülkelerinin Akdeniz'le ticaretinin iki önemli merkezi devlete bağlanmış oldu.⁴³ Bundan başka Boğdanlıların Karadeniz'de yaptıkları korsanlık faaliyetlerinin önüne geçilmiş oldu.⁴⁴

Kili ve Akkerman'ın Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi Boğdan'ın iktisadi vaziyetine menfi tesirde bulundu. Nitekim Stefan, Venedik'e gönderdiği raporda bu iki şehrin bütün Moldavya olduğunu, Moldavya'nın da bu iki şehirle birlikte Macaristan ve Lehistan için koruyucu bir duvar olduğunu belirterek durumun ciddiyetine dikkat çekti.⁴⁵ II. Bayezid'in Edirne'ye dönmesini fırsat bilerek harekete geçen Stefan, Akkerman'a hücum etti ise de Boğdan'a gönderilen Rumeli beylerbeyi Hadım Ali Paşa karşısında tutunamayıp kaçtı. Osmanlı askeri bol miktarda ganimetle Edirne'ye döndü.⁴⁶ Hadım Ali Paşa'nın dönüşüyle tekrar harekete geçen voyvodanın Kili ve Akkerman'a saldırmasıyla bölgeye gönderilen Malkoç oğlu Bali Bey bol miktarda ganimet aldı.⁴⁷ Ömrünün sonlarına doğru Osmanlılara boyun eğen Stefan ölmeden önce oğluna bıraktığı vasiyette ülkesini Türklere teslim etmesini istemiştir.⁴⁸ İnalçık bu dönemde Stefan'ın Osmanlı bağımlılığını kesin olarak kabul ettiğini belirtir.⁴⁹

³³ Tansel, (1953), s. 227-228.

³⁴ Selahaddin Tansel (1966). *Sultan II. Bayezid'in Siyasi Hayatı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, s. 70.

³⁵ Jorga, (2005), s. 223.

³⁶ Uzunçarşılı, (1983), s. 181.

³⁷ Hoca Sadeddin Efendi, (1992), s. 236.

³⁸ Tansel, (1966), s. 72.

³⁹ Tursun Beğ, (1977), s. 200.

⁴⁰ Uzunçarşılı, (1983), s. 182.

⁴¹ T.C. Genelkurmay Başkanlığı, (2006), s. 42.

⁴² Nicoara Beldiceanu (1983). "1484 Osmanlı Seferi Askeri Hazırlıkları ve Kronikleri", (Çev: Zeki Arıkan), *Belleten*, XLVII/ 186, s. 595.

⁴³ Halil İnalçık (2011). *(Seçme Eserler II) Devlet-i Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I)*, C. I, İstanbul: Kültür Yayınları, s. 131.

⁴⁴ Kili ve Akkerman'ın fethiyle Karadeniz fiilen bir Osmanlı gölü olmuştu. Daha detaylı bilgi için bkz. Mantran, a.g.e., s. 130; Caroline Finkel (2007). *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, (Çev. Zülal Kılıç), İstanbul: Timaş Yayınları, s. ; Dimitri Kantemir, (1979). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi II*, (Çev, Özdemir Çobanoğlu), Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., s. 32.

⁴⁵ Decei, (1961), s. 699; Uzunçarşılı, (1983), s. 183.

⁴⁶ Oruç Beğ, (2008), s. 136-137.

⁴⁷ Hoca Sadeddin Efendi, (1992), s. 241-242.

⁴⁸ Özcan, (1994), s. 269; Uzunçarşılı, (1983), s. 184; Ekrem, (1993), s. 9.

⁴⁹ İnalçık, (2011), s. 131.

2.4-Sultan Süleyman'ın Boğdan Seferi

Sultan Süleyman zamanında boyarlar, Boğdan voyvodalığına Stefan çel Mare'nin gayri meşru oğullarından biri olan Petru Rareş'i seçti (1527). Boyarların seçimi, voyvodalığa Petru Rareş'in yerine İstanbul'da yetişmiş olan Stefan Lacusta'yı getirmek isteyen Sultan Süleyman'ı rahatsız etti.⁵⁰ Buna rağmen sultan Macaristan'da iken gönderdiği elçi vasıtasıyla berat-ı hümayun alan Petru Rareş, ülkesini yönetmeye devam etti.⁵¹ Voyvoda, Sultan Süleyman'ın teveccühüne mazhar olmasına rağmen ikiyüzlü bir politika takip ederek Osmanlı Devleti'nin aleyhine çalışmaya başladı. Osmanlı tabiiyetini kabul eden Erdel'e saldırıp, Jan Zapolya'ya karşı Ferdinand ile gizlice münasebetlerde bulundu.⁵² Bundan başka kendisinden istenen vergiyi ve bin süvariye vermekten imtina etmesi, Osmanlı himayesinde bulunan Venedik asilzadesi Giritti'yi idam ettirmesi dikkatlerden kaçmadı.⁵³ Son olarak Osmanlı Devleti ile dostane ilişkilerde bulunan Lehlilerin İstanbul'a gönderdikleri elçi ile voyvodayı şikâyet etmesi ve görevinden azlini istemeleri sefer kararında etkili oldu.⁵⁴

Sultan, Edirne'ye gelinceye kadar seferin hangi yöne olduğunu gizli tuttu. Edirne'de Boğdan üzerine gidileceğini açıkladı. Kırım Hanı Sahib Giray Han'a ferman gönderilerek onun da hazırlığını yaparak Boğdan'a gelmesi emredildi.⁵⁵ Daha sonra Edirne'den hareket eden ordu Yanbolu'yu, ardından da Balkan Dağı'nı geçerek Tabluca vilayetine geldi.⁵⁶ İsakçı'da köprü kurulması için Silistre, Niğbolu ve Vidin beylerine hükümler gönderildi.⁵⁷ Celalzade Mustafa'nın ifadesine göre Boğdan Voyvodası'nın, Sultan Çayırına gelene kadar Türk ordusundan haberi olmadı; haberi alınca ordunun hangi tarafa gideceğini öğrenmek için kapıcıbaşı Onkor ile tercüman İvankov'u bir takım hediyelerle sultana gönderdi.⁵⁸ Sultanın hareketinin kendi üzerlerine olduğunu öğrenen heyet Petru'nun bundan sonra padişah fermanına riayet edeceğini söyleyerek af rica etti.⁵⁹ Sultan Süleyman, Kefe şehremini Sinan Çelebi ile gönderdiği mektupla voyvodanın bizzat gelip kendisini affettirmesini istedi.⁶⁰ Sinan Çelebi'nin, Petru Rareş'e, padişahın emirlerini tebliği sırasında alınan askeri tedbirleri görmesi ve voyvodanın samimiyeti hakkındaki şüphelerini açıklaması üzerine, Osmanlı ordusu ileri harekâta devam ile İsakçı'da kurulan köprüden geçerek Boğdan arazisine girdi.⁶¹ Kırım Hanı da orduya katıldı.

Sultan Süleyman'ın karşısına çıkmaktan imtina eden voyvoda, Potşan adlı etrafı ormanlık sarp bir dağda tertibat alarak beklemeye başladı.⁶² Osmanlı ordusunun yaklaşmasıyla burada daha fazla saklanamayacağını anlayan voyvoda emrindeki askerleri bırakarak Transilvanya içlerine kaçtı. Sultan, Semendire sancakbeyi ve Tatarları voyvodanın takibine memur ederek, ordusu ile Yaş şehrini tahrip ettikten sonra voyvodanın merkezi Suceva geldi (16 Eylül 1538).⁶³ Sultan bütün Boğdan ahalisine aman vererek dört gün içerisinde boyarların, beyzadelerin ve papazların huzuruna gelmesini emretti.⁶⁴ Çok geçmeden bütün boyarlar gelerek itaatlerini sundular ve Stefan Lacusta'nın voyvoda olmasını rica ettiler. Sultan bu isteği kabul ederek Stefan Lucasta'yı voyvoda tayin etti.⁶⁵

Suceva'dan ayrılan Sultan Süleyman, daha sonra Bucak sancağı olarak adlandırılacak Prut ile Dinyestr nehirleri arasındaki güney Baserabya'yı Osmanlı topraklarına ilhak etti.⁶⁶ Bucak ve Bender'e doğru sağlanan genişleme ile Kili ve Akkerman'ın art kara bölgesinde bir emniyet şeridi oluşturuldu.⁶⁷ Ayrıca Kırım hanlığına oldukça yakının bir mesafede Osmanlı kontrol noktaları ortaya çıkmış oldu.⁶⁸ Sultan

⁵⁰ Mihail Guboğlu (1987). "Kanuni Sultan Süleyman'ın Boğdan Seferi ve Zaferi", *Belleten*, C. I, S. 198, s. 746.

⁵¹ M. Tayyib Gökbiğgin (2002). "Süleyman I", *Türkler*, C. IX, Ankara: Yeni Türkiye Yay., s. 535; M. Tayyib Gökbiğgin (1992). *Kanuni Sultan Süleyman*, İstanbul: MEB Basımevi, s. 23.

⁵² İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1954). Onaltıncı Yüzyılın Ortalarında İslamiyet'i Kabul Etmiş Olan Bir Boğdan Voyvodası", *Belleten*, C.XVII, S. 69, s. 83-87.

⁵³ İsmail Hami Danişmend (2011). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yay., s. 286

⁵⁴ Ekrem, (1993), s. 15

⁵⁵ Lütfi Paşa, (2001). *Tevarih-i Ali Osman*, (Haz. Kayhan Atik), Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., s. 129.

⁵⁶ Lütfi Paşa, (2001), s. 129.

⁵⁷ İbrahim Peçevi, (1968). *Peçevi Tarihi*, (Haz. Murat Uraz), C. I, İstanbul: Neşriyat Yurdu Yay., s. 113.

⁵⁸ Celalzade Mustafa Çelebi, (1937). *Tabakatü'l Memalik ve Darecatü'l Mesalik*, (ed. Sadettin Tokdemir), İstanbul, s. 230.

⁵⁹ İbrahim Peçevi, (1968), s. 113.

⁶⁰ Celalzade, (1937), s. 231.

⁶¹ Gökbiğgin, (2002), s. 535.

⁶² Solakzade Mehmed Hamdemi Çelebi, (1989). *Solakzade Tarihi*. (Haz. Vahit Çabuk), Ankara: KTB Yayınları, s. 197.

⁶³ Joseph Von Hammer Purgstall. (1984). *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. V, (Çev. Mehmed Ata), İstanbul: Üçdal Neşriyat, s. 1451.

⁶⁴ İbrahim Peçevi, (1968), s. 115.

⁶⁵ Celalzade, (1937), s. 239.

⁶⁶ Shaw, (2008), s. 150.

⁶⁷ Feridun Emecen (2011). *Osmanlı Klasik Çağında Siyaset*, 3. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, s. 239.

⁶⁸ Feridun Emecen (2002). "Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti", *Türkler*, C. IX, Ankara: Yeni Türkiye Yay., s. 513.

Süleyman'ın İstanbul'a dönmesini takiben Stefan Lacusta ülkenin mühim bir kısmını Osmanlılara terk etmesi dolayısıyla boyarlar tarafından öldürülerek yerine III. Alexandru getirildi (1540).⁶⁹ Eski voyvoda Petru Rareş kendisinin özel mülkü olmasına rağmen uzun bir süre Transilvanya'da, Ciceu adlı bir hisarda esaret hayatı yaşamıştır.⁷⁰ Eşi Elena Petru Rareş'in affedilmesi ve yeniden voyvoda olarak tayin edilmesini talep eden Sırpça bir mektup yazarak güvendiği bir hizmetkârı ile İstanbul'a gönderdi.⁷¹ İsteği kabul edilen Petru Rareş İstanbul'a gelerek af diledi ve yeniden voyvoda tayin edilerek bir miktar askerle Boğdan'a gönderildi.

Petru Rareş 1546 senesinde vefat edince yerine İstanbul'da rehin olarak tutulan oğlu İlyâ Rareş voyvodalığa tayin edildi. İstanbul'da yaşaması dolayısıyla İslam dininin etkisi altında kalan İlyâ Rareş, 1551 senesinde İslamiyeti kabul ederek Silistre sancak beyliğine tayin edildi.⁷² Ardından göreve getirilen VII. Stefan da kardeşi gibi Müslüman olduğu dedikodularının yayılmasıyla 1552'de öldürüldü.⁷³ Stefan'ın ardından sırasıyla Ioan Joldea, Aleksandru Lapuşneanu, Despot Voda, Stefan Tomşa ve Bogdan, voyvodalık makamında bulunmuştur.⁷⁴

2.5- Yuvan'ın⁷⁵ Boğdan Voyvodalığına Tayini

Osmanlı Devleti tarafından Avusturya kralına yazılan name-i hümayun ile voyvoda Bogdan'ın, defalarca uyarılmasına rağmen reayaya zulmetmeye devam etmesi ve kadimden beri hizmette olanların yerine hariçten adamlar getirerek ülkenin yönetimine dâhil etmesi gibi sebeplerden dolayı azledildiği ve yeni voyvoda olarak Yuvan'ın tayin edildiği bildirildi.⁷⁶ Nitekim Boğdan kroniklerinde de voyvoda Bogdan'ın Lehlilerle yakınlaştığından ve kız kardeşini Lehlilerle evlendirmek istediğinden bahsedilir.⁷⁷ Azledilen voyvoda, Lehistan'a sığındı ve Leh beylerinin de yardımıyla Boğdan'a hücum etti.⁷⁸ Neticesiz kalan teşebbüslerinin ardından Bogdan, Leh kralının aracılığıyla Osmanlı Devleti'nden af diledi.⁷⁹ Bu isteği kabul edilip İstanbul'a gelmesi istendi ise de Leh kralının ölmesiyle karar değiştiren asi voyvoda Erdel'e gitti. Burada Erdel voyvodası tarafından yakalanan Bogdan, İstanbul'a gönderilecekken Avusturya'nın Sokman kalesi beyi tarafından ele geçirilerek krala götürüldü.⁸⁰ Osmanlı Devleti aradaki sulha riayet edilip voyvodanın iadesini talep etti.

Voyvoda olarak tayin edilen Yuvan'ın, 31 Ocak 1572 tarihinde hareket ettiğinden bahisle Boğdan'a geldiğinde bir fesada meydan verilmemesi ve sabık voyvodanın ele geçirilip hakkından gelinmesi hususunda Boğdan ve Eflak voyvodaları ile Akkerman, Vidin, Bender, Silistre ve Nigbolu sancakbeyleri teyakkuza haline geçirildi.⁸¹ Diğer taraftan Yuvan'a karşı Bogdan ahalisinin ve boyarlarının tutumunu öğrenmek ve itaatten ayrılmamaları yönünde tembihte bulunmak için bölge sancak beylerine emirler gönderildi.⁸² II. Selim, Boğdan ahalisini ve boyarlarını tehdit etmekten geri durmamış itaat etmemeleri durumunda yirmi bin Tatar'ın Boğdan'a gönderilip, ülkelerinin harap edileceğini bildirmişti.⁸³ Yuvan'a destek olması için beş yüz yeniçeri Boğdan'a gönderildi.⁸⁴ Yine Kırım Hanı Devlet Giray'ın oğlu Mehmet

⁶⁹ Uzunçarşılı, (1983), s. 432.

⁷⁰ Guboğlu, (1987), s. 800.

⁷¹ Ekrem, (1993), s. 16.

⁷² Uzunçarşılı, (1954), s. 85.

⁷³ Uzunçarşılı, (1983), s. 433.

⁷⁴ Voyvodaların görev süreleri: Ioan Joldea - 1552, Aleksandru Lapuşneanu - 1552-1561, 1564-1568, Despot Voda - 1561-1563, Stefan Tomşa - 1563-1564, Boğdan - 1568-1572. Daha detaylı bilgi için bkz. Ekrem, (1983), s. 215.

⁷⁵ Adlandırmada Osmanlı arşiv kaynakları esas alınmıştır. Osmanlı Devleti'nin, yeni tayin ettiği voyvodaya İvan veya Yuvan adıyla hitap ettiği görülmektedir. Yuvan adının belgelerde daha yoğun bir sıklıkla kullanılması yapılan tercihte etkili olmuştur. Bundan başka ikinci el kaynaklarda İoan Cel Cumplit, Ioan (Yon) voda cel Viteaz, Jan Arme Anol gibi adlandırmalara da rastlanmaktadır. Osmanlı arşiv kaynaklarında İvan isminin kullanımına dair bkz. BOA. MD. nr. 18, h. 60, s. 33. Osmanlı arşiv kaynaklarında Yuvan isminin kullanımına dair bkz. BOA. MD. nr. 18, h. 73, s. 39. İkinci el kaynaklardaki adlandırmalara dair daha detaylı bilgi için bkz. Ekrem, (1983), s. 215; Decei, (1961), s. 700; T.C. Genelkurmay Başkanlığı, (2006), s. 52; Özcan, (1994), s. 270; Mustafa Cezar (2011). *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, C. III, Ankara: TTK Yay., s. 1277; İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1982). *Osmanlı Tarihi*, C.III/II. Kısım, Ankara: TTK Yay., s. 89.

⁷⁶ BOA. MD. nr. 21, h. 34, s. 5

⁷⁷ Ekrem, (1983), s. 19

⁷⁸ BOA. MD. nr. 16, h. 330, s. 171

⁷⁹ BOA. MD. nr. 21, h. 34, s. 5

⁸⁰ BOA. MD. nr. 21, h. 34, s. 5; h. 38, s. 7; h. 40, s. 8

⁸¹ BOA. MD. nr. 16, h. 330, s. 171; h. 442, s. 229; h. 465, s. 240; h. 466, s. 240; BOA, MD. nr. 18, h. 17, s. 9; h. 26, s. 16; h. 28, s. 17; h. 29, s. 17; h. 30, s. 18

⁸² BOA. MD. nr. 16, h. 443, s. 229;

⁸³ BOA. MD. nr. 18, h. 26, s. 16; h. 161, s. 75

⁸⁴ BOA. MD. nr. 18, h. 60, s. 33

Giray'ın emri altındaki yirmi bin Tatar askeri olası bir duruma karşı hazır bekletildi.⁸⁵ Bu sırada Kapıcıbaşı Hüsrev Ağa'nın Yuvan ile Boğdan'a vardığını, boyarların ve ayanın itaat üzere olduğunu, asi voyvodanın Lehistan'da katledildiğini haber veren mektubu İstanbul'a ulaştı.⁸⁶ Boğdan'ın öldürüldüğüne dair haberin gerçeği yansıtmadığı anlaşılınca başta Boğdan voyvodası Yuvan olmak üzere civardaki sancakbeylerine emirler gönderilerek olası bir saldırıya karşı hazır bulunmaları istendi.⁸⁷

Yuvan'ın voyvodalığı esnasında Tuna'nın kuzeyindeki siyasi durum oldukça karışıktı. Lehistan kralının varis bırakmadan ölümü Osmanlı Devletini harekete geçirdi. Eflak, Boğdan ve Erdel'deki hâkimiyeti açısından Lehistan'ın taşıdığı önemin farkında olan Osmanlı Devleti, krallığa Fransa kralının kardeşi Henri'yi münasip gördü (1573).⁸⁸ Yine Avusturya kralı ile ittifak eden Erdel beylerinden Bekeş, isyan edip bir kaleyi zapt ve bir kaleyi de muhasara etti.⁸⁹ İsyanın sonlandırılması için Erdel voyvodasına yardım etmek üzere Budin ve Temeşvar beylerbeyleri ile Eflak ve Boğdan voyvodası görevlendirildi.⁹⁰

2.6- Yuvan'ın İsyanının Sebepleri

1572 senesinin başlarında Boğdan voyvodalığına tayin edilen Yuvan, oldukça kısa bir süre görevinin başında kaldı ve azledilmesinin ardından isyan ederek Osmanlı Devleti'ni bir hayli uğraştırdı. Erdel voyvodasına gönderilen hükümde Yuvan'ın istikamet üzere olmayarak Boğdan boyarlarına ve ahalisine zulmetmesi ve bazılarını katlederek mallarını gasp etmesi sebebiyle azledildiği bildirildi.⁹¹ Boğdan kronikleri de bu görüşü destekler ve Yuvan'ın hukuku hiçe sayarak halkın kazancını alıp, cinayetleri ile dehşet yarattığını belirtir.⁹² Yuvan'ın Kırım Hanı Devlet Giray'ın adamlarını katledip eşyalarını gasp etmesi de Osmanlı Devleti'nin gözünden kaçmadı.⁹³

Yuvan'ın mal toplama politikası Osmanlılara karşı giderek artan iktisadi yükümlülükleriyle açıklanabilir. Boğdan'da tahta geçişin sağlam kurullarla belirlenmemesi ve boyarlar arasındaki mücadele⁹⁴ her voyvoda değişiminde artan bir haraç⁹⁵ miktarından başka voyvoda seçilebilmek için sultana ve önde gelen devlet adamlarına sunulan hediyelere önemli bir kaynak ayrılmasına neden olmuştur.⁹⁶ Uzunçarşılı, Yuvan'ın haraç miktarının 80 bin altına çıkarılmasını kabul etmeyerek isyan ettiğini belirtir ancak verdiği bilgiye bir kaynak göstermez.⁹⁷ Osmanlı arşiv kaynakları incelendiğinde ise yeni voyvoda Petro'ya gönderilen hükümde Yuvan döneminde 40.000 filori⁹⁸ olan haraca 10.000 filori zam yapılarak 50.000 filoriye çıkarıldığı, kendisinin de bu miktarı ödemesi gerektiği belirtilmiştir.⁹⁹ Belgeden Yuvan döneminde Boğdan haracına 10.000 filori zam yapılarak 50.000 filoriye çıkarıldığı anlaşılır.

⁸⁵ BOA. MD. nr. 18, h. 73, s. 39

⁸⁶ BOA. MD. nr. 18, h. 286, s. 134

⁸⁷ BOA. MD. nr. 19, h. 75, s. 29; h. 78, s. 30; h.99, s. 43; h.351, s. 168; h. 592, s. 293; h. 599, s. 297.

⁸⁸ Moskova kralının, Lehistan krallığına oğlunu seçtirmek istemesi Osmanlılar tarafından tehdit olarak algılandı. Leh beylerine ve piskoposlarına gönderilen hükümlerde hariçten kral intihap olunmayarak kendi içlerinden kral intihap etmeleri ve Eflak, Boğdan ve Erdel voyvodalarıyla ittifak halinde olmaları emredilmiştir. Daha detaylı bilgi için bkz. BOA. MD. nr. 21, h. 406, s. 168; h. 407, s. 169; h. 712, s. 301; BOA. MD. nr. 22, h. 147, s. 71; h. 220, s. 106; h. 243, s. 117; h. 245, s. 119; h. 247, s. 121.

⁸⁹ BOA. MD. nr. 23, h. 142, s. 69; h. 160, s. 80.

⁹⁰ BOA. MD. nr. 23, h. 143, s. 70; h. 144, s. 70; h. 145; s. 71; h. 146, s. 72.

⁹¹ BOA. MD. nr. 24, h. 115, s. 40; h. 298, s. 109; h. 823, s. 303.

⁹² Ekrem, (1983), s. 19.

⁹³ BOA. MD. nr. 24, h. 823, s. 303.

⁹⁴ Mihai Maxim (1973). "XVI. Asrın İkinci Yarısında Eflak - Boğdan'ın Osmanlı İmparatorluğuna Karşı İktisadi Ve Mali Mükellefiyetleri Hakkında Bazı Düşünceler", VII. Türk Tarih Kongresi'nde sunulmuş bildiri, C. II, Ankara: TTK. Yay., s. 553.

⁹⁵ Mihai Maxim, Boğdan'ın 1538 yılından XVI. yüzyılın sonuna kadar Osmanlı Devleti'ne senelik olarak takriben 32.000 altın ödediğini iddia etmiştir. Haraç olarak ödenen miktarın büyüklüğünü göstermek için bu ücretin dönemin şartlarıyla 8.000 sığır veya 65.000 koyunun ücretine karşılık geldiğini ifade etmiştir. Daha detaylı bilgi için bkz. Mihai Maxim (1988). "XVI. Yüzyılın Son Çeyreğinde Akçenin Devalüasyonu ve Eflak-Boğdan'ın Haraç Üzerine Etkisi", IX. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. II, Ankara: TTK Yay., s. 1001.

⁹⁶ Kili ve Akkerman'ın Osmanlı topraklarına ilhakı Boğdan'ın iktisadi vaziyetine menfi tesirde bulunmuştu. Bundan başka voyvoda değişimlerinde ödenen haraç miktarının artırılması ve yeni voyvodanın seçilebilmek adına sultana ve önde gelen devlet adamlarına dağıttığı hediyeler önemli bir maddi yükü de beraberinde getirmiştir. Decei, Petru Schhiopul'un yüz binlerce duka vermek suretiyle Boğdan tahtına geçebildiğini belirtir. Yine 1591'de Aron Tiranul'un voyvodalığa tayininin 1.000.000 altına mal olduğunu belirtir. Daha detaylı bilgi için bkz. Decei, (1961), s. 700.

⁹⁷ Uzunçarşılı, (1982), s. 90.

⁹⁸ Fatih Sultan Mehmed dönemine kadar Osmanlılar'da en çok kullanılan altın para durumunda olan filori daha sonra Osmanlılar tarafından altın para karşılığı olarak hem kendi bastıkları hem de Avrupa menşeli olanlar için kullanılmaya başladı. Filori, dinar, hasene gibi sadece altın para karşılığı bir anlam kazanmıştır. Daha detaylı bilgi için bkz. Halil İnalıcık (1996). "Filori", *DİA*, C. XIII, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, s. 106-107.

⁹⁹ BOA. MD. nr. 26, h. 595, s. 212.

İstanbul'un iâşesinin sağlanmasında oldukça önemli bir yere sahip olan prensliğin zahire ve mahsullerinin Osmanlı ihtiyaçlarına tamamen tabi olması gerekiyordu.¹⁰⁰ Sıkı denetim politikası ve giderek artan haraç miktarı bölgedeki istikrarsızlık ve isyanların en önemli sebebini teşkil etmekteydi. Celalzade Mustafa, Sultan Süleyman'ın Boğdan seferine çıkmasında bölgede sürekli olarak devam eden isyan halinin etkisinden bahseder.¹⁰¹ Gerçekten de Boğdan kısa süreli aralıklarla isyan hareketlerine sahne olmaktaydı. Henüz bir önceki asi voyvoda Bogdan ele geçirilemeden Yuvan'ın isyanı patlak verdi. Fakat dönemin şartlarında isyanın bağımsızlığı amaçladığını söylemek pek gerçekçi olmaz. İsyân İnebahtı'da büyük oranda yok edilen ve yeniden inşası için tüm Osmanlı ülkesinin seferber edildiği Osmanlı donanmasının, Tunus üzerine sefere çıkmak üzere olduğu hassas bir döneme denk geldi. Yuvan'ın isyanı alınan tedbirlerle bastırılmış yerine Eflak voyvodasının kardeşi Petro getirilmiştir.

Sonuç

Osmanlılar, Tuna Nehri'ni doğal bir sınır olarak kabul etmeyerek sistemli bir şekilde kuzeye doğru ilerlediler. Coğrafi yakınlığı dolayısıyla ilk münasebetler Eflak prensliği ile gerçekleşti. Boğdan prensliği ile XV. yüzyılın ilk yıllarında başlayan münasebetler, Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid ve Sultan Süleyman'ın bölgeye düzenlediği seferlerle Osmanlı hâkimiyetinin tam olarak tesis edilmesi ile sonuçlandı. Osmanlı tabiiyetini kabul eden Boğdan prensliğinin devlete karşı birtakım iktisadi ve askeri sorumlulukları vardı. Bunlardan en önemlileri yıllık belirli bir miktarda haracı ödemek, İstanbul'un iâşesini sağlayacak ürünleri temin etmek ve talep edildiğinde belirli sayıda asker göndermekti. Osmanlı Devleti'nin giderek artan ekonomik beklentileri ve sıkı denetim politikaları Boğdan'da bir takım isyanlara sebep olmuştur. Bu türden isyanlara örnek olarak voyvoda Yuvan'ın isyanının sebepleri ele alınmış ve temelinde giderek artan ekonomik beklentilerin olduğu anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

1.Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Mühimme Defterleri 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26

2.Diğer Kaynaklar

Aşıkpaşaoğlu Tarihi, (2012). (Haz. Nihal, Atsız), Ankara: Ötüken Neşriyat.

BAYKAL, Bekir Sıtkı (1957). "Uzun Hasan'ın Osmanlılara Karşı Kati Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı-Akkoyunlu Harbi'nin Başlaması", *Belleten*, C. XXI, S. 82, ss. 261-296

BELDICEANU, Nicoara (1983). "1484 Osmanlı Seferi Askeri Hazırlıkları ve Kronikleri", (Çev: Zeki Arıkan), *Belleten*, XLVII/ 186, s. 587-598

Celalzade Mustafa Çelebi, (1937). *Tabakatü'l Memalik ve Darecatü'l Mesalik*, (ed. Sadettin Tokdemir), İstanbul.

CEZAR, Mustafa (2010). *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C. I, Ankara: TTK Yayınları.

CEZAR, Mustafa (2011). *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C. III, Ankara: TTK Yayınları.

DANIŞMEND, İsmail Hami (2011). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. I-II, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.

DECEL, Aurel (1961). Boğdan. *İA.*, C. II, İstanbul: MEB Yayınları. Ss. 697-705.

DOĞRU, Halime (2006). "Balkanlarda Osmanlı Fetihleri (1453-1683)", Osman Karatay ve Bilgehan A. Gökdağ (Derleyen). *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Ankara: Karam Vadi Yayınları.

EKREM, Mehmet Ali (1993). *Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi ve Kronikler*, Ankara: TTK Yayınları.

EMECEN, Feridun (2011). *Osmanlı Klasik Çağında Siyaset*, 3. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.

EMECEN, Feridun (2002). "Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti", *Türkler*, C. IX, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

FINKEL, Caroline (2007). *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, (Çev. Zülal Kılıç), İstanbul: Timaş Yayınları.

GOKBİLGİN, M. Tayyib (1992). *Kanuni Sultan Süleyman*, İstanbul: MEB Basımevi.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib (2002). "Süleyman I", *Türkler*, C. IX, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

GUBOĞLU, Mihail (1969). "Fatih ve Sultan Selim'in Boğdan Voyvodalarına Yazdığı Slavca Mektublar". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, no: 19, ss. 31-36

GUBOĞLU, Mihail (1981, Eylül). "Osmanlılar ile Romen Ülkeleri Arasında İlk Devir İlişkileri (1368-1456) Hakkında Belirtmeler ve Doğrultmalar", *IX. Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. II, Ankara: TTK Basımevi.

GUBOĞLU, Mihail (1984). "Fatih'in Stefan Çel Mare Üzerine İki Boğdan Seferi (1474-1476)", *Belleten*, C. XLVII, ss. 139-176

GUBOĞLU, Mihail (1987). "Kanuni Sultan Süleyman'ın Boğdan Seferi ve Zaferi", *Belleten*, C. L, S. 198, ss. 727-805

HEPER, Yusuf (2014). *1550-1580 Osmanlı Eflak-Boğdan İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Hoca Sadeddin Efendi. (1992). *Tacü't-Tevarih*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), C. III, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

İbrahim Peçevi, (1968). *Peçevi Tarihi*, (Haz. Murat Uraz), C. I İstanbul: Neşriyat Yurdu Yayınları.

İLGÜREL, Mücteba (1989). "Osmanlılar", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C. X, İstanbul: Çağ Yayınları.

İNALCIK, Halil (1996). "Filori", *DİA*, C. XIII, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

İNALCIK, Halil (2011). *(Seçme Eserler II) Devlet-i Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I)*, C. I, İstanbul: Kültür Yayınları.

JORGA, Nicolae (2005). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1451-1538)*, (Çev. Nilüfer Epçeli), C. II, İstanbul: Yeditepe Yayınları.

¹⁰⁰ Maxim, (1973), s. 559.

¹⁰¹ Celalzade Mustafa, a.g.e., s. 225.

- KANTEMİR, Dimitri (1979). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş Ve Çöküş Tarihi II*, (Çev. Özdemir Çobanoğlu), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KURTOĞLU, Fevzi (1937, Temmuz). "İlk Kırım Hanlarının Mektupları". *Belleten*, C. I, S. 3-4, ss. 641-655
- Lütfi Paşa, (2001). *Tevarih-i Ali Osman*, (Haz. Kayhan Atik), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- MANTRAN, Robert (2007). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi I, "Kuruluş ve Yükseliş Yılları"*, (Çev. Server Tanilli), 8. Baskı, İstanbul: Alkım.
- MAXİM, Mihai (1988). "XVI. Yüzyılın Son Çeyreğinde Akçenin Devalüasyonu ve Eflak-Boğdan'ın Haracı Üzerine Etkisi", IX. *Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. II, Ankara: TTK Yayınları.
- MAXİM, Mihai (1973). "XVI. Asrın İkinci Yarisında Eflak - Boğdan'ın Osmanlı İmparatorluğuna Karşı İktisadi Ve Mali Mükellefiyetleri Hakkında Bazı Düşünceler", VII. *Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. II, Ankara: TTK Yayınları.
- MEHMET, Mustafa Ali (1990, Eylül). "Romanya'da Yayınlanan Belgeler Külliyyatında Osmanlı Tarihine Ve Türk-Romen Münasebetlerine Dair Malumat Hakkında Bazı Mülahazalar", XI. *Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C.III, Ankara: TTK Basımevi.
- MEHMET, Mustafa Ali (2002, Eylül). "Kanuni Sultan Süleyman Zamanında Romen Ulusunun Birleştirilmesi ve Tarihi Sonuçları", XIV. *Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, (C. II-I. Kısım), Ankara: TTK Yayınları.
- Mehmed Neşri. (1995). *Kitab-ı Cihan-Nüma, Neşri Tarihi*, C. II, 3. Baskı (Yayınana Haz. Faik Reşit Unat ve Mehmed A. Köymen), Ankara: TTK Basımevi.
- Oruç Beğ. (2008). *Tevarih-i Ali Osman*, (Haz. Necdet Öztürk), İstanbul: Çamlıca Basım Yayınları.
- ÖZCAN, Abdulkadir (1994). "Boğdan", *DİA*, C. VI, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, ss. 269-272.
- ÖZTUNA, Yılmaz (1991). *Devletler ve Hanedanlar, Avrupa Devletleri*, C. IV, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- PANAITE, Viorel (1999). "Haraçgüzarların Statüleri: XV. ve XVII. Yüzyıllarda Eflak, Boğdan ve Transilvanyalılar Üzerine Bir Çalışma". *Osmanlı*, C. I, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- PANAITE, Viorel (2002). "Osmanlı Hâkimiyetinin Tuna Nehrinin Kuzeyinde Yayılışı: XIV Ve XVI. Yüzyıllarda Eflak Ve Boğdan" (Çev. Numan Elibol), *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları.
- PURGSTALL, Joseph Von Hammer (1984). *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. V, (Çev. Mehmed Ata), İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- SHAW, Stanford (2008). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, (Çev. Mehmet Harmancı), C. II, 3. Basım, İstanbul: E Yayınları.
- Solakzade Mehmed Hamdemi Çelebi, (1989). *Solakzade Tarihi*, (Haz. Vahit Çabuk), Ankara: KTB Yayınları.
- TAHSİN, Cemil (1981). "Rumen Osmanlı Münasebetlerine Dair Bazı Mülahazalar", VIII. *Türk Tarih Kongresi*, Kongreye Sunulan Bildiriler, C. 2, Ankara: TTK Basımevi.
- TANSEL, Selahaddin (1966). *Sultan II. Bayezit'in Siyasi Hayatı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (2006). *Tarihte Türk-Rumen İlişkileri*, Ankara: Genelkurmay Ateşe ve Denetleme Daire Başkanlığı Yayınları.
- Tursun Beğ. (1977). *Târîh-i Ebü'l-Feth*, (Haz. Mertol Tulum), İstanbul: Baha Matbaası.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1954). "Onaltıncı Yüzyıll Ortalarında İslamiyet'i Kabul Etmis Olan Bir Boğdan Voyvodası", *Belleten*, C.XVII, S. 69, ss. 83-87.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1982). *Osmanlı Tarihi*, C.III/II. Kısım, Ankara: TTK Yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1983). *Osmanlı Tarihi*, C. II, Ankara: TTK Yayınları.
- YALÇINKAYA, M. Alaaddin (2006). "Osmanlılar Döneminde Eflak Ve Boğdan (Memleketeyn)", Osman Karartay ve Bilgehan A. Gökdağ (Derleyen). *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Ankara: Karam Vadi Yayınları.
- ZINKEISEN, Johann Wilhelm (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C. I, (Çev. Nilüfer Epçeli) İstanbul: Yeditepe Yayınları.